

УДК [94(477+57):35(477.8)]"1944/1953"
DOI: 10.33402/ukr.2023-38-138-152

Галина СТАРОДУБЕЦЬ

*доктор історичних наук, професор
професор кафедри всесвітньої історії
Житомирського державного університету ім. І. Франка
ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-2005-771X>
e-mail: starodubec@gmail.com*

Олександра СТАСЮК

*доктор історичних наук
старший науковий співробітник відділу новітньої історії
Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2957-0432>
e-mail: ol_stasuk@ukr.net*

СПЕЦИФІКА ФОРМУВАННЯ РАДЯНСЬКОЇ ГІЛКИ ВЛАДИ В ЗАХІДНИХ ОБЛАСТЯХ УРСР ПОВОЄННОГО ПЕРІОДУ

Висвітлено процес формування радянської гілки влади в західних областях Української РСР повоєнного періоду. Акцентовано, що насадження радянської влади в регіоні відбувалося за зразком сталінської більшовицько-радянської управлінської системи, що функціювала на всій території СРСР. Визначено загальнореспубліканські й місцеві чинники, які впливали на процес відбору та підготовки кадрів (зменшення кількості фахових управлінців, діяльність потужного національно-визвольного руху під проводом ОУН і УПА, відсутність тягlosti радянських традицій у сфері партійно-державного управління, антирежимні настрої населення тощо).

Наголошено на імпортованості більшовицької влади в регіон, оскільки її репрезентантами передовсім були приїжджі зі східних областей УРСР партфункціонери, а вихідцям із місцевого населення, у кращому випадку, відведено роль заступників голів виконкомів і завідувачів відділів. Встановлено, що наймасовіше місцевий елемент був представлений у сільських радах, адже відряджених емісарів бракувало, щоб обійняти найнижчу управлінську гілку. Зазначено, що останні неохоче зголошувалися на ці посади через загрозу підпілля ОУН. З'ясовано, що після 1945 р. унаслідок політики «коренізації» влада почала активніше залучати місцевих до управління регіоном, проте найвищі пости залишалися у прибулих комуністів, що негативно позначалося на сприйнятті радянської влади місцевим населенням.

Вказано на низький освітній і фаховий рівні приїжджих партфункціонерів, що було наслідком специфічної кадрової політики режиму, коли основною умовою призначення на посаду були не якісні характеристики претендента, а наявність партквитка. Констатовано, що низькі фахові й моральні якості приїжджих управлінців, незнання місцевих умов та української мови, а також неготовність працювати в умовах

перманентного збройно-політичного конфлікту не сприяли виконанню чиновниками своїх обов'язків, унаслідок чого плінність кадрів у регіоні була надзвичайно високою. Спостережено, що бракувало освіти й управлінських навичок також вихідцям із місцевого населення, адже з радянською владою погоджувалися співпрацювати передовсім маргінали. Виснувано, що усвідомлюючи проблему, влада налагодила мережу навчальних курсів для посадовців різних рівнів, проте кадрові проблеми переслідували її і в наступні роки, хоча й у менших масштабах.

Ключові слова: УРСР, західний регіон, повоєнний період, радянські органи влади, кадрова політика.

Специфіку підбору та підготовки управлінських кадрів у західних областях Української РСР у повоєнний період визначала низка чинників. Частина з них була характерною для всієї республіканської системи управління, як-от: скорочення кількості населення, зокрема й керівників різного управлінського рівня, які загинули на війні або емігрували; зменшення до мінімуму з тієї ж причини освічених професіоналів тощо. Однак у західних областях ситуація ускладнювалася, з одного боку, існуванням потужного антибільшовицького руху Опору, а з другого – відсутністю тяглості радянських традицій у сфері партійно-державного управління. Ті заледве 2 роки, що передували початку німецько-радянської війни, були занадто малим відтинком часу для того, щоб, по-перше, закласти достатньо міцний фундамент радянської політичної системи, вибудувати стійку структуру влади, несучі конструкції якої трималися б на місцевому ґрунті, передовсім – кадрах; по-друге, сформувати у свідомості західноукраїнського населення новий тип радянської політичної культури. Та й репресивна політика нової влади не сприяла появі палких симпатій до неї місцевого населення. Це стало причиною того, що під час війни шойно змонтована більшовиками радянська управлінська гілка швидко розвалилася і з приходом Червоної армії (ЧА) 1944 р. її довелося вибудовувати з нуля.

Незважаючи на величезну за обсягом історіографію зазначеної проблеми, яка мала б забезпечити повноту дослідження, чимало її аспектів залишаються нез'ясованими. Адже дослідники передовсім зосереджували увагу на формуванні складу та діяльності парткомітетів як реальних носіїв влади у СРСР. До того ж особливості формування радянської гілки влади в західних областях УРСР у період пізнього сталінізму досі не стали предметом окремого наукового дослідження. Деякі аспекти цієї проблеми розглянуто в роботах Тетяни Першиної, Євгенія Білоуса (Білоус, 2014), Петра Чернеги (Чернега, 2010), Сергія Монченка (Монченко, 2003) та ін. Попри певну ідеологічну заангажованість, цікаві й інформаційно насичені, з огляду на значну кількість залучених архівних джерел, праці українських дослідників, представників радянської історіографічної школи: Василя Балуха (Балух, 1983), Федора Петляка (Петляк, 1986), Валентина Терлецького (Терлецький, 1968). Тема відновлення органів радянської влади на регіональному рівні висвітлена в роботі Валерія Бортнікова й Анаполія Пархом'юка (Бортніков, Пархом'юк, 2009), Руслани Попп (Попп, 2014), Олександри Стасюк (Стасюк, 2020, с. 97–109). У монографії Галини Стародубець (Стародубець, 2016) кадрова політика радянської влади в західному регіоні розглянута крізь призму діяльності партійно-радянської номенклатури, а статті висвітлюють повсякденне життя партійно-радянських посадовців (Стародубець, 2021), причини плінності радянських кадрів (Стародубець, 2015) тощо.

Виходячи з того, що окремі аспекти зазначеної проблеми ми розглядали в попередніх роботах, мета статті – висвітлити специфіку формування радянської гілки

влади в західних областях УРСР повоєнного періоду крізь призму аналізу основних характеристик номенклатурних посадовців: рівня освіченості, фаховості, загальнокультурного розвитку, а також особливостей кадрової політики більшовицької влади.

Негайне відновлення в регіоні державних органів влади було спричинене не лише потребою якнайшвидшої відбудови зруйнованої економіки та інфраструктури, налагодження побуту громадян, а й поновлення ідеологічного впливу на населення, яке, переживши хвилю національного відродження під час Другої світової війни, не виявляло належної лояльності до сталінського режиму. Ліквідувавши спроби поляків опанувати адміністративно «креси всходне» під час переходу фронтів (акція «Буря»), влада докладала максимум зусиль, щоб не допустити подібних політичних прецедентів серед місцевих українців. Очільників Кремля надзвичайно тривожила діяльність українських повстанців, охопно з утворенням повстанських республік, що контролювали цілі райони на Волині, Рівненщині та Прикарпатті й претендували на роль офіційної влади (нехай і військово-політичної). Тож першорядним завданням радянських емісарів, яких влада масово скеровувала в західні області, було перехопити ініціативу та якнайшвидше повернути контроль над територією.

Уже у квітні 1944 р. відновили роботу Волинський, Ровенський, Чернівецький та Тернопільський облвиконкоми, а влітку – Дрогобицький, Львівський і Станіславський. Очілниками областей призначено колишніх секретарів та завідувачів відділів обкомів і райкомів Комуністичної партії (більшовиків) України (КП(б)У) східних областей УРСР, частина яких працювала на керівних посадах у регіоні впродовж 1939–1941 рр. Питання про відправлення у західні області УРСР працівників, що працювали там під час першого етапу радянізації, керівництво республіки поставило на порядок денний ще восени 1943 р., адже влада задалегідь планувала поновити свою присутність у регіоні. Так, 13 жовтня ЦК (Центральний комітет) КП(б)У зобов'язав обкоми партії східних областей і наркомати УРСР відряджати людей у розпорядження відділу кадрів ЦК КП(б)У з метою долучення їх до т. зв. кадрового резерву (Петляк, 1986, с. 93). У кожному області відправили мобільну групу з 60–100 осіб, із яких було сформовано керівний склад обкомів, облвиконкомів, а також апарату НКВС (Народного комісаріату внутрішніх справ) і НКДБ (Народного комітету державної безпеки) для західних областей УРСР, які разом із частинами ЧА вступали на територію області чи району.

Посаду голови Львівського облвиконкому обійняв Микола Козирев, Ровенського – Павло Васильківський, Волинського – Пилип Решетняк, Станіславського – Пилип Щербак, Тернопільського – Яків Артюшенко, Дрогобицького – Данило Леженко, Чернівецького – Олексій Коліков. Це були люди, віддані системі, налаштовані неухильно впроваджувати «лінію партії» в життя. Будучи вихідцями з найнижчих верств населення, вони в 1920–1930-х роках зробили стрімку кар'єру по партійній чи комсомольській лінії, дослужившись до управлінців середньої та вищої гілок влади. Багато з них керували обласними і районними партійними осередками під час колективізації, а отже, були причетними до винищення співвітчизників штучним Голодомором 1932–1933 рр.

Методи відбору кадрів для роботи в західних областях УРСР не вирізнялися оригінальністю. Більшість відряджуваних їхала за наказом партійного керівництва, але були й такі, що зголошувалися добровільно. За роки війни ЦК КП(б)У скерував у регіон майже 48 тис. подібних кадрів, а загалом творити соціалістичні перетворення у західних областях УРСР зі Сходу України та Росії у повоєнний період прибуло понад 100 тис. управлінців (Чернега, 2010 с. 570; Расевич, 2008). За підрахунками

Г. Стародубець, «упродовж першого півріччя 1944 р. (станом на 1 липня) у шість західноукраїнських областей УРСР було направлено 791 особу для роботи в радянських органах влади. 656 з них, або 83 %, відряджені зі східних областей України. Решта (близько 17 %) – демобілізовані бійці Червоної Армії та партизанських загонів» (Стародубець, 2016, с. 119).

Як наслідок майже всі партійні й управлінські структури обласного, міського та районного рівнів у західних областях виявилися обсадженими приїжджим елементом. На початку 1946 р. із 16 129 наявних номенклатурних посад регіону місцеві висуванці обіймали тільки 2 097 (13 %). У радянських структурах (радах та їхніх виконкомках) цей відсоток був ще меншим, адже відряджених партійних кадрів для всіх посад явно бракувало. Внаслідок політики коренізації, яку влада вимушено оголосила 1945 р., відсоток місцевих серед управлінців регіону постійно зростав, проте й надалі залишався незначним. Зокрема, у Ровенській обл. (тепер – Рівенська) на вересень 1946 р. в апараті управлінських структур обласного рівня уже працювало 16,8 % представників місцевого населення (Корлюк, Павлюк, Жив'юк, 2009, с. 11), а головами міських і районних рад – 13,8 %. У Волинській обл. їхня кількість становила – 10,8 %, Львівській – 12,1 %, Ровенській – 12,6 %, Станіславській – 7,6 % (Лисенко, 2009, с. 9). У Стрийському райвиконкомі Дрогобицької обл. у жовтні 1945 р. був лише один місцевий українець, у Мединицькому – два, а в Калуському (Станіславівщина) – жодного (ГДА СБУ-2, арк. 41–41 зв.).

Кількість партійців у складі номенклатури західних областей була значно вищою, ніж в управлінських структурах УРСР загалом. Так, серед голів облвиконкомів УРСР було лише 11 013 партійців, або 65 % від загального складу, серед їхніх заступників – 33 %, серед секретарів – 20 % (Терлецький, 1968, с. 179), голови обл- і райвиконкомів західних областей були партійними на 100 %, а керівництво облвиконкомів, охопно зі заступниками голів, їхніми секретарями та завідувачами відділів складалося з комуністів на 91,5 % (Балух, 1983, с. 42). Натомість у складі виконкомів сільських і селищних рад партійці становили лише 0,5 %, адже ця управлінська ланка майже повністю складалася із представників місцевого населення, які неохоче вступали до лав КП(б)У. Виняток становили Волинська та Ровенська обл., де на посади голів і членів виконкомів райрад та сільрад масово призначали колишніх учасників партизанських загонів. Відтак голови районних рад у цих областях були партійними на 80,6 %, селищних – 75,3 %, сільрад – 49,5 % (ЦДАВОУ-2, арк. 15).

Здебільша працівники виконкомів в УРСР мали незакінчену середню та початкову освіти, а половина голів виконкомів усіх рівнів були обрані на цю посаду вперше або працювали менше року. Зокрема, голів виконавчих комітетів із терміном роботи на посаді від 3-х і більше років нараховувалося лише 3 014 (17 %) (ЦДАВОУ-2, арк. 15). Не завжди якісний управлінський елемент становили демобілізовані вояки ЧА, яких у повоєнний період масово залучали у владу, враховуючи їхні «заслуги перед Батьківщиною». Так, головами та секретарями виконкомів сільських і селищних рад західних областей у 1944–1945 рр. працювали 800 учасників війни, або 9 % працівників вказаних категорій (Балух, 1983, с. 39).

Офіційно засилля радянських емісарів в управлінських структурах західного регіону пояснювали відсутністю фахівців серед місцевих, хоча самі представники влади неодноразово визнавали, що більшість західних українців, висунутих на керівні пости, цілком справлялися з обов'язками. Насправді ж влада не довіряла місцево-му населенню, яке не приховувало ворожості до більшовицького режиму й активно

підтримувало учасників національно-визвольного руху на чолі з Організацією українських націоналістів (ОУН) і Українською повстанською армією (УПА). До того ж призначення місцевих могло затримати процес радянської регіону, оскільки навіть та частина західних українців, яка підтримувала режим, не завжди погоджувалася з партійними рішеннями.

Унаслідок специфічної кадрової політики влади в західному регіоні сформувалося високоідейне, але не надто фахове й морально невибагливе управлінське середовище, притаманне радянським органам влади загалом, адже призначення на посади за партійною ознакою, нехтуючи освітою та фаховими навичками висуванця, було загальносоюзною тенденцією, що сформувалося у 1930-х роках унаслідок повної узурпації влади комуністами. Користуючись нагодою, очільники обкомів східних українських земель, які за рознарядками ЦК КП(б)У відряджали в регіон не надто компетентних осіб, намагалися в такий спосіб позбутися кадрового баласту в підконтрольних їм відомствах та організаціях.

Чимало прибулих керівників, не виявивши належних навичок управління, були звільнені з посад через фахову непридатність, що спричиняло плінність кадрів. Неподиноками ставали випадки, коли поведінка новоприбулих керівників була настільки кричущо аморальною, що навіть в умовах кадрового голоду їх змушені були звільняти з обійманих посад. Упродовж 1945 р. із цих мотивів усунуто з посад 1 194 особи номенклатури ЦК КП(б)У, що становило 30 % загальної кількості звільнених. Так, у Волинській обл. із посад голів і секретарів виконкомів рад вибула 241 особа, з них 89 (36,9 %) – убиті, 90 (37,3 %) – не впоралися з роботою, 51 (21,2 %) – переведені на іншу роботу, 11 (4,6 %) – відправлені на курси перекваліфікації (Балух, 1983, с. 39–40). Загалом невідповідність обійманим посадам виявили 152 (63 %) управлінців області різних рівнів. У Ровенській обл. упродовж 1945–1946 рр. змінилося 29 голів райвиконкомів, до того ж у деяких районах двічі (Межиріцький і Тучинський) і навіть тричі (Клеванський) (Корольок, Павлюк, Жив'юк, 2009 с. 11). Факт значної плінності кадрів у західноукраїнському регіоні в перші повоєнні роки – один із виразних індикаторів формального підходу до організації там процесу заміщення вакантних керівних посад.

Значна кількість «відряджених» (мовою оригіналу – «командировочних») у кращому випадку – слабо, а в гіршому – зовсім не орієнтувалися у специфіці регіону. Йдеться не лише про мовно-культурний бар'єр, а й про господарську спеціалізацію краю, що визначала виробничу культуру, специфіку роботи з кадрами, взаємостосунки в колективі тощо. Західноукраїнський регіон – традиційно аграрний, що відобразилося у формах господарського укладу та на рівні ментальності населення. Приїжджі спеціалісти з досвідом роботи на великих промислових підприємствах в умовах чіткої управлінської вертикалі не могли привичаїтися до нових обставин, виробити та засвоїти засади управлінської поведінки в умовах села, де кожен селянин – сам собі господар, який не довіряє владі й не хоче з нею контактувати. Ця проблема стала предметом обговорення під час наради секретарів райкомів КП(б)У, що відбулася 2–3 червня 1944 р. у Ровенському обкомі КП(б)У. Під час обговорення основної доповіді завсектором обліку партійних кадрів обкому КП(б)У Кривошея (ім'я не встановлено) звернув увагу присутніх, що «недоліками відділів кадрів райкомів КП(б)У є те, що люди, які приїхали у Ровенську область зі Сходу, привезли певні форми і методи хорошої роботи в умовах шахт, заводів, але коли приходять селянин, він проводить бесіду тими ж формами і методами без врахування рівня знань людей. В результаті у

нього складається гостро протилежна думка і під час бесід товариші часто не розуміють один одного. Бесіди завжди мали негативну ефективність» (ЦДАГОУ-5, арк. 18).

Плинність кадрів у західних областях мала й інші причини, адже чимало відряджених працівників прагнуло потрапити на роботу в західний регіон із меркантильних міркувань. Особливо це стосувалося урядовців, які працювали тут упродовж 1939–1941 рр. Після війни вони поверталися на засиджені місця, розраховуючи знову вигідно влаштуватися. Однак суспільно-політична ситуація під час першого етапу радянізації регіону різко відрізнялася від тої, яку вони застали після війни. Відчувши загрозу своєму життю через діяльність повстанського руху, чимало номенклатурників намагалося вийти з регіону, а частина самовільно залишала місця праці під услякими приводами. Масштабність такого явища була настільки загрозливою, що, наприклад, перший секретар Тернопільського обкому партії Іван Компанець у листопаді 1944 р. змушений був із цього приводу звернутися до Микити Хрущова (Никита Хрущов) зі службовою запискою, у якій зазначав: «За останній місяць почастишали випадки дезертирства відповідальних партійних і радянських працівників, надісланих ЦК КП(б)У для роботи в область. Так, з числа відряджених з парткурсів Запорізької та Вінницької областей відразу дезертирувало 10 людей» (ДАТО-1, арк.148). Окремі посадовці, які прибули в західноукраїнські області за рознарядкою ЦК КП(б)У, самовільно залишали місце роботи й поверталися додому, покликаючись на стан здоров'я, сімейні проблеми або відверто заявляючи про страх бути вбитими. Іноді бажання втекти з охопленого повстанським рухом регіону переважало страх втратити партійний квиток.

Побоювання чиновників мали реальні підстави, адже вбивства партійно-радянського активу в західних областях у 1944–1950 рр. були звичним явищем. Зокрема, у Львівській обл. упродовж 1945 р. убито голову Нестерівської райради, депутата Львівської обласної ради другого скликання Іллю Довганика та депутата Львівської обласної ради першого скликання Климентія Дідуха, а також 218 голів сільрад та їхніх заступників (Коваль, 1973, с. 13). А за час підготовки виборів до Верховної Ради СРСР від листопада 1945 р. і до 10 лютого 1946 р. від рук боївків ОУН загинуло 144 партійні, радянські та господарські керівники. З них 8 працівників партійних органів і 75 – радянських (2 заступники голів райвиконкомів, 2 заступники голів райрад, 2 голови і 3 члени виборчих комісій, 22 голів, 4 заступники і 10 секретарів сільрад) (ЦДАГО-4, арк. 1–16).

Неготовність окремих людей жити і працювати в умовах перманентного збройно-політичного конфлікту та незнайомих суспільно-політичних реалій (постійна загроза життю, побутова необлаштованість, мовний бар'єр тощо) були не єдиною причиною проблем із кадрами. Не можна ігнорувати й такий аспект проблеми, як невілле оперування наявним управлінським ресурсом обкомівських працівників. Часто кадрова ротація не приводила до підвищення якісного рівня чиновників, оскільки було «немало фактів, коли тих, хто себе скомпрометував чи не справився на попередній роботі, висували на інші керівні посади чи на таку саму посаду в іншому місці, де вони знову провалювали роботу» (ДАІФО, арк. 10). Автор однієї з офіційних довідок, аналізуючи кадрову роботу Станіславського обкому КП(б)У в 1944–1945 рр., змушений був визнати, що «у перший період після визволення області від німецьких загарбників обком допустив помилку в тому, що ряд працівників призначалися на керівні пости наспіх, без достатнього вивчення їх ділових і політичних якостей, в результаті чого в радянські, партійні та інші органи проникли кадри невідготовлені і часто такі, які не відповідали своєму призначенню» (ЦДАГОУ-6, арк. 150–151).

Ще однією причиною частоті змінюваності партійно-радянських кадрів був надзвичайно високий рівень морально-психологічного тиску на посадовців вищого керівництва, прямий чи опосередкований «примус їх до насилля» (Стародубець, 2018, с. 229–243), до чого не кожен був готовий. Водночас кожен номенклатурний працівник був фактично позбавлений «зони приватного комфорту», перебуваючи під постійним пресом тотального контролю за своїм особистим життям та професійною діяльністю як «начальства», так і колег. Опосередкованим свідченням масштабів та наслідків такого контролю на кар'єрне просування номенклатурного працівника є те, що його особова справа, «окрім анкетних даних та автобіографії, включала різноманітні персональні характеристики і довідки, які містили оцінку роботи, політичної підготовки і особистих якостей. Сюди ж додавалися листи-доноси, результати перевірок по них різних комісій, рішення партійних органів, прийняті у справах даної особи й інші матеріали» (Стародубець, 2021, с. 51).

Із часом ситуація з кадрами мало змінювалася. На початку 1950-х років у радянському апараті західних областей продовжували переважати партійці та німецькі фахівці. Зокрема, впродовж 1952–1953 рр. радянських працівників (голів і заступників голів облвиконкомів, секретарів, завідувачів відділів облвиконкомів, голів райвиконкомів) нараховувалося 472 особи, з них лише 168 були місцевими (ЦДАВОУ-3, арк. 155–162). Нетипово склалася ситуація хіба у Львівській обл., де голова облвиконкому та його заступник були місцевими, а другий – ще й безпартійним. Ідеться про колишнього члена Комуністичної партії Західної України Петра Козланюка та Семена Стефаніка – сина відомого письменника Василя Стефаніка. У випадку П. Козланюка його призначення цілком вписувалося у кадрову політику більшовиків, які намагалися використати людей із прорадянською орієнтацією, щоби продемонструвати підтримку влади місцевим населенням. А от С. Стефанік опинився у владі винятково завдяки авторитету батька. За інших обставин він неодмінно був би репресований як людина з націоналістичного середовища, колишній працівник банку «Дністер». Однак представники влади вважали за доцільне «залишити його на виду», адже, як зауважив заступник начальника Управління Міністерства внутрішніх справ Львівської обл. полковник Богданов, «та обставина, що його прізвище відоме не тільки тут, а й всюди, де живуть українці, свідчить про те, що ... призначення його на нижчу посаду може бути використане націоналістами за кордоном у їхніх агітаційних цілях» (ГДА СБУ-4, арк. 30–54). Тож С. Стефанік ще довго змушений був виконувати непритаманні йому функції, хоча прагнув займатися наукою і неодноразово просив скерувати його на викладацьку роботу в університет.

Якщо обласна та районна гілки влади переважно склалися із приїжджого елемента, то відновлення складу сільських та селищних рад і їхніх виконкомів у західних областях відбувалося здебільша за рахунок місцевого населення. Посадовці на рівні села були «найбільш представленими вихідцями з місцевого населення і склали левову частку в загальному переліку представників радянських органів влади у західних областях України» (Стародубець, 2016, с. 128). Це, з одного боку, полегшувало партфункціонерам роботу, які не прагнули безпосередньо спілкуватися з місцевим населенням, менталітету якого часто не розуміли і не сприймали. Із другого – наявність при владі людей, що звикли до реального самоврядування, ставила представників режиму перед новими викликами.

Вагому перешкоду на шляху формування радянських органів влади на селі становила діяльність українських націоналістів, вплив яких у цьому середовищі був найсильнішим. Виконуючи вказівки керівників ОУН і УПА, селяни активно саботували

роботу місцевих органів влади, тому до кінця 1946 р. найнижча виконавча гілка в регіоні, особливо в гірській місцевості або віддалених від райцентрів населених пунктах, існувала лише формально, на папері. У багатьох селах посадовці не могли сформувати склад сільрад через відмову селян співпрацювати з новою владою, а заочно наділені такими повноваженнями особи принципово не виконували своїх обов'язків. Для саботажу діяльності сільрад селяни на зборах зумисне висували на членів сільської адміністрації маргінальний елемент, про що йшлося на нараді обласного партійного активу Дрогобицької обл.: «Іноді обирають голів просто на посміховище. Тов. Кравчук розповідав, якого голову обрали в селі Требовичі Ново-Стрілецького району. Секретар райкому тов. Філімонов дав йому слово, – всі сміються. Вилазить: шапка десь на дворі, а потім людина, – він ростом у півтора чоловіка. Як його десь побачать, так всі і сміються. Напевно, на глум порадили районним керівникам його обрати. В Меденицькому районі в селі Криниця обрали такого голову, що ні богу свічка, ні чорту кочерга. Він жінці на криво не скаже, кому ж у селі він щось скаже. Хіба таких голів можна обирати? Невже не можна підібрати толкових голів, секретарів...» (ДАЛО-4, арк. 17–18).

Тож твердження радянського дослідника В. Балуха про те, що героїчними зусиллями «радянських емісарів» на 1 січня 1945 р. керівний склад виконкомів рад західних областей УРСР був повністю укомплектований і нараховував понад 25 тис. осіб (Балух, 1983, с. 42), не можна вважати коректним. Згідно з офіційними даними, у березні 1945 р. «в Яблунівському районі Станіславської області з 13 сільрад радянська влада була встановлена тільки в 5. До того часу в районах області не відновлено 33 сільради» (Літопис УПА, с. 405); на травень цього ж року в усьому Богородчанському р-ні Станіславської обл. не було сільрад (ГДА СБУ-3, арк. 300). Така сама ситуація склалася і в інших західних областях. Так, на Волині на початок 1945 р. керівний склад сільрад не працював у 19 селах, на Ровенщині – у 9, Тернопільщині – у 7 (Балух, 1983, с. 40–41). У січні 1946 р. представник Львівського обкому КП(б)У Фурсов доповідав голові обкому Іванові Грушецькому про складну ситуацію, яка склалася з обранням сільської адміністрації у Яворівському р-ні. Чиновник зазначав, що у с. Ляшки немає секретаря сільради, голови земельної комісії, працівника сільпо, тобто «село фактично тривалий час знаходиться без влади. Тільки 4 січня 1946 р. під величезним тиском вдалося обрати голову сільради, але й він швидше за все працювати не буде» (ДАЛО-2, арк. 12 зв.). У Поморянському р-ні Львівської обл. на початку 1946 р. у 13 сільрадах не було жодного працівника (ЦДАВОУ-1, арк. 38), а у Крукеницькому члени сільради не проводили жодної роботи (ЦДАГОУ-2, арк. 19). У Ровенському р-ні Ровенської обл. на листопад 1947 р. у селах Новосілки, Милостів, Плоске, Зарицьк також не було сільрад, а у селах Омеляна, Ладковичі, Макотери і Великий Шпаків сільради не функціювали (ГДА СБУ-1, арк. 258–259). На 1 серпня 1947 р. виконком Ново-Яричівської райради інформував Львівську облраду, що у с. Великі Підліски не було секретаря сільської ради, а в Чорнушовицькій і Кам'янопільській сільрадах лише недавно знайдено людей на посаду голови, багато сільрад не мають своїх приміщень (Вислобоки, Кукезів, Ямпіль, Сухоріччя, Чорнушовичі), інші розташовані у школах та приватних оселях (ДАЛО-3, арк. 1).

Більшість працівників сільрад у західних областях були вперше задіяні в роботі державного апарату, тому не мали жодних адміністративних знань і навичок. Зокрема, вперше виконували свої обов'язки приблизно 80 % голів та секретарів сільських і селищних рад регіону (Балух, 1983, с. 58). Надзвичайно низьким був їхній освітній статус, адже до сільрад призначали переважно найбідніших селян. Так, у Тернопільській обл. на

1945 р. «з 940 голів сільських і селищних Рад лише 1 мав вищу освіту, 31 мали диплом про середню і незакінчену середню освіту, решта (908 чол.) закінчили початкову школу» (Білоус, 2014, с. 10). Через некомпетентність багато членів сільського активу змушені були піти з посади. Зокрема, з 4 547 голів і секретарів сільських рад у Волинській, Дрогобицькій та Ровенській обл. за перше півріччя 1945 р. змінилися 1 062 (23,4 %) (Білоус, 2014, с. 68). А з 810 сільрад Ровенської обл. у 1946 р. залишили роботу 198 голів і 235 секретарів (Королук, Павлюк, Жив'юк, 2009, с. 11). У Тернопільській обл. із 939 голів сільських та селищних рад на 1 січня 1948 р. змінилося 440, із них понад половину (228 осіб) не справилися з роботою, а 50 – допустили зловживання та розтрати (ДАТО-2, арк. 17).

Було б неправильно вважати, що більшовицька влада не дбала про те, щоб радянські лідери всіх керівних ланок відповідали певному фаховому та морально-етичному еталону і не намагалася тримати під контролем їхню поведінку. Адже завдання, які на них поклали, були надзвичайно широкими й вимагали неабияких менеджерських здібностей та умінь. Найпоширенішою формою навчання службовців низових ланок радянської владної конструкції були короточасні курси, семінари, наради й інструктажі. Цю роботу розгорнули практично відразу після звільнення регіону від нацистів. Зокрема, у червні 1944 р. відбувся п'ятиденний семінар голів і секретарів сільрад із 14 районів Тернопільської обл. (Ліщенко, 1979, с. 110). Триденні семінари з радянським низовим активом у серпні 1944 р. «були проведені з ініціативи Заболотівського, Городенківського, Коломийського, Снятинського та Гвоздецького райкомів Станіславської області» (ЦДАГОУ-2, арк. 3). Однак найнефективнішою формою підвищення рівня професійної кваліфікації голів і секретарів сільрад були кількатижневі курси. Враховуючи гостру потребу в радянських працівниках на селі, із грудня 1944 р. спостерігається активізація роботи виконкомів обласних рад з їхньої організації. Так, Волинський обком КП(б)У рішення про організацію навчання голів виконкомів сільських рад прийняв наприкінці листопада 1944 р. На курси відправлено 850 осіб, які мали засвоїти певну програму, розраховану на 100 год. Судячи з її змісту, головне завдання влади полягало не так у тому, щоб ознайомити сільське керівництво з основами ведення діловодства, загальними навичками управління, як використати їх як ретрансляторів політики більшовицької партії (ДАЛО-1, арк. 28). Обласні курси з підготовки голів і секретарів сільрад 1945 р. діяли в усіх обласних центрах. Тільки в Тернопільській обл. їхніми слухачами стали 265 посадовців (ДАТО-4, арк. 31). У Ровенській обл. через мережу обласних постійних курсів було підготовлено 311 голів і секретарів сільрад (ДАТО-3, арк. 59).

Не менш гостро, ніж підготовка номенклатурних працівників найнижчої ланки радянської системи, стояло питання підвищення освітнього й фахового рівня керівників районних, міських та обласних виконкомів рад Західної України. Важливим кроком у вирішенні цієї проблеми стало прийняття Політбюро ЦК КП(б)У 6 лютого 1946 р. рішення про створення в Харкові республіканських тримісячних курсів радянських працівників із підготовки та перепідготовки заступників голів і завідувачів відділів райвиконкомів західних областей України (ЦДАГОУ-3, арк. 28). Упродовж 1945 р. через курсову підготовку планувалося забезпечити навчання 800 посадовців, котрі показали себе на практичній роботі й «довели на ділі відданість радянській владі» (Мотренко, Смолій, 2009, с. 454).

Попри те, що організувати набір курсантів у західноукраїнському регіоні через діяльність українських націоналістів, а у весняно-літній період – невідкладні сільськогосподарські роботи, для місцевої влади було великою проблемою, чиновникам

усе ж вдалося забезпечити необхідний контингент слухачів, що дало змогу якщо не кардинально змінити ситуацію з якісним рівнем радянської номенклатури, то принаймні зробити перші кроки в цьому напрямі. Проте кадрові проблеми переслідували владу і в наступні роки, хоча й у менших масштабах.

Отже, формування радянських представницьких органів влади в західних областях УРСР повоєнного періоду відбувалося за усталеними лекалами більшовицько-радянської управлінської системи сталінського зразка. Її стрижнем була жорстка управлінська вертикаль під контролем комуністичної партії в особі територіальних партійних комітетів (обласних, районних і міських). Визначальним чинником призначення на посаду виступав не так рівень професіоналізму претендента, як його ідейно-політична благонадійність.

Головною опорою більшовицької влади в регіоні були відряджені за рознарядкою ЦК КП(б) партійні функціонери зі східних областей УРСР та інших республік СРСР, що забезпечувало представникам режиму неухильне виконання політики партії на місцях. Місцеві активісти апіорі залишалися, якщо не зовсім поза межами владної єрархічної драбини, то переважно на її нижчих щаблях. Зокрема, вихідці з місцевого населення масово були представлені в сільських радах, проте коло повноважень голів сільрад було настільки обмеженим, що їх лише номінально можна вважати представниками органів державної влади. Засилля «чужинців» у владних кабінетах посилювало в західних українців вороже ставлення до радянської влади, яку місцеві й без того вважали окупаційною. Розгортання політики «коренізації» лише частково вирішило проблему, адже, попри кадровий голод, представники режиму не поспішали наділяти владними повноваженнями місцевий елемент.

Добровільно-примусовий спосіб відбору кадрів і відрядження їх в охоплені полум'ям повстанської боротьби регіон негативно позначався на якісних показниках роботи управлінців. Плинність кадрів середньої та найнижчої ланок управління була спричинена низкою як суб'єктивних (низький освітньо-політичний та моральний рівень чиновників), так і об'єктивних причин (виробнича необхідність у переміщенні кадрів, загибель від рук українських націоналістів). Особливо складним було становище голів сільрад, які часто виступали заручниками непрості ситуації в регіоні, пов'язаної з діяльністю учасників національно-визвольного руху й домінуванням антирадянських настроїв серед місцевого населення.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

Балух, В. А. (1983). *Восстановление и укрепление местных Советов на освобожденной территории Западных областей УССР в годы Великой отечественной войны* [дис. ... канд. ист. наук, Черновицкий государственный университет]. Черновцы.

Білоус, Е. (2014). Місце і роль вихідців з місцевого населення в загальній структурі партійно-радянських органів влади західноукраїнських областей 1944–1945 рр. *Гілея: науковий вісник: зб. наук. праць*, 80, 8–12.

Бортніков, В., Пархом'юк, А. (2009). *Нариси історії органів державної влади та місцевого самоврядування на Волині (1944–2009 рр.): монографія*. Луцьк.

ГДА СБУ-1: Галузевий державний архів Служби безпеки України (ГДА СБУ), ф. 13, спр. 376, т. 22, арк. 258–259.

ГДА СБУ-2: ГДА СБУ, ф. 13, спр. 376, т. 38, арк. 41–41 зв.

- ГДА СБУ-3: ГДА СБУ, ф. 13, спр. 376, т. 74, арк. 300.
- ГДА СБУ-4: ГДА СБУ, ф. Р-17, оп. 12, спр. 26, арк. 30–54.
- ДАІФО: Державний архів Івано-Франківської області (Держархів Івано-Франківської обл.), ф. П-1, оп. 1, спр. 387.
- ДАЛО-1: Державний архів Львівської області (Держархів Львівської обл.), ф. П-1, оп. 3, спр. 504, арк. 28.
- ДАЛО-2: Держархів Львівської обл., ф. 3, оп. 1, спр. 466, арк. 12 зв.
- ДАЛО-3: Держархів Львівської обл., ф. Р-221, оп. 2, спр. 2545, арк. 1.
- ДАЛО-4: Держархів Львівської обл., ф. 5001, оп. 7, спр. 20, арк. 17–18.
- ДАТО-1: Державний архів Тернопільської області (Держархів Тернопільської обл.), ф. П-1, оп. 1, спр. 101.
- ДАТО-2: Держархів Тернопільської обл., ф. 1, оп. 1, спр. 944, арк. 17.
- ДАТО-3: Держархів Тернопільської обл., ф. П-400, оп. 3, спр. 58, арк. 59.
- ДАТО-4: Держархів Тернопільської обл., ф. Р-1833, оп. 1, спр. 338, арк. 31.
- Коваль, М. В. (1973). Ради депутатів трудящих Української РСР в роки Великої Вітчизняної війни (1941–1945 рр.). *Український історичний журнал*, 12.
- Королюк, В., Павлюк, С., Жив'юк, А. (відп. ред.). (2009). *Реабілітовані історією. Рівненська область*, 2. Рівне: ВАТ «Рівненська друкарня».
- Лисенко, О. (2009). Вступ. *ОУН та УПА в 1944 р.: новий етап боротьби ОУН і УПА в 1944 році: Документи: у 2-х ч., 1*. Київ.
- Літопис УПА. Нова серія*. (2002). (Т. 4: Боротьба проти УПА і націоналістичного підпілля: інформаційні документи ЦК КП(б)У, обкомів партії, НКВС–МВС, МДБ–КДБ. 1943–1959). Київ; Торонто.
- Ліщенко, М. О. (1979). З історії відновлення місцевих Рад народних депутатів трудящих. *Український історичний журнал*, 10.
- Монченко, С. (2003). До питання про створення органів радянської влади в західних областях України у післявоєнні роки. *Соціально-економічна ефективність державного управління: теорія, методологія та практика: матеріали щорічної науково-практичної конференції 23 січня 2003 р.* Львів: ЛРІДУ УАДУ, 2, 418–421.
- Мотренко, Т. В., Смолій, В. А. (2009). *Історія державної служби в Україні: у 5-ти т. (Т. 5: Документи і матеріали. Кн. 1: 1914–1991)*. Київ: Ніка-Центр.
- Петляк, Ф. (1986). *Партийное руководство Советами на Украине в годы Великой Отечественной войны (1941–1945)*. Київ.
- Попп, Р. (2014). Номенклатура Дрогобицької області в перші повоєнні роки (1944–1950). *Дрогобицький краєзнавчий збірник*, 17–18, 349–357.
- Расевич, В. (2008, 14 квітня). *Історія міфу Галичини*. https://zaxid.net/istoriya_mifu_galichini_n1052561
- Стародубець, Г. (2015). Проблема плинності кадрів у системі партійно-радянського управління західних областей України в 1944 – першій половині 1946 рр. *Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету*, 1/44, 174–178.
- Стародубець, Г. (2016). *Місіонери червоної влади (партійно-радянська номенклатура західноукраїнських областей в 1944 – на поч. 1946 рр.)*. Житомир.
- Стародубець, Г. (2018). Примус до насилля партійно-радянської номенклатури західних областей України в 1944–1946 роках. В *Масавья рэпрэсіі ў СССР у гістарычных даследаваннях і калектыўнай памяці: навуковы зборнік*. Мінск, 229–243.

Стародубець, Г. (2021). Повсякденне життя партійно-радянської номенклатури західноукраїнських областей у період пізнього сталінізму (середина 1940-х – початок 1950-х). *Повсякденне життя населення західних земель України у перші повоєнні роки (1944–1953): вибрані питання*. Львів; Торунь: Liha-Pres, 42–74.

Стасюк, О. (2020). Роль місцевих Рад у політичних та економічних трансформаціях західних областей УРСР повоєнного періоду. *Український історичний журнал*, 4.

Терлецький, В. М. (1968). *Ради депутатів трудящих Української РСР в період завершення будівництва соціалізму (1938–1958 рр.)*. Київ: Наукова думка.

ЦДАВОУ-1: Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (ЦДАВО України), ф. 1, оп. 23, spr. 3624, ark. 38.

ЦДАВОУ-2: ЦДАВО України, ф. 1, оп. 30, spr. 589, ark. 15.

ЦДАВОУ-3: ЦДАВО України, ф. 2, оп. 8, spr. 7598, ark. 155–162.

ЦДАГОУ-1: Центральний державний архів громадських об'єднань України (ЦДАГО України), ф. 1, оп. 16, spr. 31, ark. 19.

ЦДАГОУ-2: ЦДАГО України, ф. 1, оп. 23, spr. 813, ark. 3, 19.

ЦДАГОУ-3: ЦДАГО України, ф. 1, оп. 23, spr. 1549, ark. 28.

ЦДАГОУ-4: ЦДАГО України, ф. 1, оп. 23, spr. 2572, ark. 1–16.

ЦДАГОУ-5: ЦДАГО України, ф. 1, оп. 45, spr. 961, ark. 18.

ЦДАГОУ-6: ЦДАГО України, ф. 1, оп. 46, spr. 1611, ark. 150–151.

Чернега, П. (2010). Відновлення радянської влади на західноукраїнських землях у період визволення їх Червоною армією (1944–1945 рр.). *Воєнна історія Галичини та Закарпаття: матеріали Всеукраїнської наукової військово-історичної конференції (Львів, 15 квітня 2010 р.)*. Київ.

REFERENCES

Balukh, V. A. (1983). *Vosstanovlenye y ukreplenye mestnykh Sovetov na osvobozhdennoi terrytorii Zapadnykh oblastei USSR v hody Velykoi otechestvennoi voyny. DySSERTatsiya na soyskanye uchenoї stepeny kandydata istorycheskikh nauk* [Candidate thesis, Chernovitskii hosudarstvennyi universitet]. Chernovtsy (in Russian).

Bilous, E. (2014). Mistse i rol vykhidtsiv z mistsevoho naseleння v zahalnni strukturі partiino-radianskykh orhaniv vlady zakhidnoukrainskykh oblastei 1944–1945 rr. *Hileia: naukovyi visnyk. zb. nauk. Prats, 80*, 8–12 (in Ukrainian).

Bortnikov, V., & Parkhomiuk, A. (2009). *Narysy istorii orhaniv derzhavnoi vlady ta mistsevoho samovriadvannia na Volyni (1944–2009 rr.): monohrafiia*. Lutsk (in Ukrainian).

Haluzevyi derzhavnyi arkhiv Sluzhby bezpeky Ukrainy (HDA SBU), f. 13, spr. 376, t. 22, ark. 258–259 (in Ukrainian).

HDA SBU, f. 13, spr. 376, t. 38, ark. 41–41 zv. (in Ukrainian).

HDA SBU, f. 13, spr. 376, t. 74, ark. 300 (in Ukrainian).

HDA SBU, f. R-17, op. 12, spr. 26, ark. 30–54 (in Ukrainian).

Derzhavnyi arkhiv Ivano-Frankivskoi oblasti, f. P-1, op. 1, spr. 387 (in Ukrainian).

Derzhzhavnyi akhiv Lvivskoi oblasti (Derzharkhiv Lvivskoi obl.), f. P-1, op. 3, spr. 504, ark. 28 (in Ukrainian).

Derzharkhiv Lvivskoi obl., f. 3, op. 1, spr. 466, ark. 12 zv (in Ukrainian).

Derzharkhiv Lvivskoi obl., f. R-221, op. 2, spr. 2545 ark. 1 (in Ukrainian).

Derzharkhiv Lvivskoi obl., f. 5001, op. 7, spr. 20, ark. 17–18 (in Ukrainian).

Derzhavnyi arkhiv Ternopilskoi oblasti (Derzharkhiv Ternopilskoi obl.), f. P–1, op. 1, spr. 101 (in Ukrainian).

Derzharkhiv Ternopilskoi obl., f. 1, op. 1, spr. 944, ark. 17 (in Ukrainian).

Derzharkhiv Ternopilskoi obl., f. P-400, op. 3, spr. 58, ark. 59 (in Ukrainian).

Derzharkhiv Ternopilskoi obl., f. R-1833, op. 1, spr. 338, ark. 31 (in Ukrainian).

Koval, M. V. (1973). Rady deputativ trudiashchykh Ukrainskoi RSR v roky Velykoi Vitchyznianoï viiny (1941–1945 rr.) *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal*, 12 (in Ukrainian).

Koroliuk, V., Pavliuk, S., & Zhyviuk, A. (Eds.) (2009). *Reabilitovani istoriieiu. Rivnenska oblast*, 2. Rivne: VAT «Rivnenska drukarnia» (in Ukrainian).

Lysenko, O. (2009). Vstup. *OUN ta UPA v 1944 r.: novyi etap borotby OUN i UPA v 1944 rotsi: Dokumenty: u 2-kh ch., 1*. Kyiv. (in Ukrainian).

Litopys UPA. Nova seriia. (2002). (T. 4: Borotba proty UPA i natsionalistychnoho pidpillia: informatsiini dokumenty TsK KP(b)U, obkomiv partii, NKVS–MVS, MDB–KDB. 1943–1959). Kyiv; Toronto (in Ukrainian).

Lishchenko, M. O. (1979). Z istorii vidnovlennia mistsevykh Rad narodnykh deputativ trudiashchykh. *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal*, 10 (in Ukrainian).

Monchenko, S. (2003). Do pytannia pro stvorennia orhaniv radianskoï vlady v zakhidnykh oblastiakh Ukrainy u pisliavoienni roky. *Sotsialno-ekonomichna efektyvnist derzhavnogo upravlinnia: teoriia, metodolohiia ta praktyka: Materialy shchorichnoi naukovo-praktychnoi konferentsii 23 sichnia 2003 r.* Lviv: LRIDU UADU, 2, 418–421 (in Ukrainian).

Motrenko, T. V. Smolii, V. A. (2009). *Istoriia derzhavnoi sluzhby v Ukraini: u 5-ty t.* (T. 5: Dokumenty i materialy. Kn. 1: 1914–1991). Kyiv: Nika–Tsentr (in Ukrainian).

Petliak, F. (1986). *Partynoe rukovodstvo Sovetamy na Ukrayne v hody Velykoi Otechestvennoi voyny (1941–1945)*. Kyiv (in Ukrainian).

Popp, R. (2014). Nomenklatura Drohobytsoï oblasti v pershi povienni roky (1944–1950). *Drohobyttskyi kraieznavchyi zbirnyk*, 17–18, 349–357 (in Ukrainian).

Rasevych, V. (2008, Kviten 14). *Istoriia mifu Halychyny* https://zaxid.net/istoriya_mifu_galichini_n1052561 (in Ukrainian).

Starodubets, H. (2015). Problema plynnosti kadriv u systemi partiino-radianskoho upravlinnia zakhidnykh oblastei Ukrainy v 1944 – pershii polovyni 1946 rr. *Naukovi pratsi istorychnoho fakultetu Zaporizkoho natsionalnoho universytetu*, 1/44, 174–178 (in Ukrainian).

Starodubets, H. (2016). *Misionery chervonoï vlady (partiino-radianska nomenklatura zakhidnoukrainskykh oblastei v 1944-na poch.1946 rr)*. Zhytomyr (in Ukrainian).

Starodubets, H. (2018). Prymus do nasyllia partiino-radianskoï nomenklatury zakhidnykh oblastei Ukrainy v 1944–1946 rokakh. In *Masavyiya represii u SSSR u istorychnykh dasledavanniakh i kalektyvni pamiatsi: navukovy zbornik*. Minsk, 229–243 (in Ukrainian).

Starodubets, H. (2021). partiino-radianskoï nomenklatury zakhidnoukrainskykh oblastei u period piznoho stalinizmu (seredyna 1940-kh – pochatok 1950-kh). *Povsiakdenne zhyttia naseleння zakhidnykh zemel Ukrainy u pershi povienni roky (1944–1953): vybrani pytannia*. Lviv; Torun: Liha-Pres, 42–74 (in Ukrainian).

Stasiuk, O. (2020). Rol mistsevykh Rad u politychnykh ta ekonomichnykh transformatsiiah zakhidnykh oblastei URSR poviennoho periodu. *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal*, 4 (in Ukrainian).

Terlets'kyi, V. M. (1968). *Rady deputativ trudiashchyykh Ukrainskoi RSR v period zavershennia budivnytstva sotsializmu (1938–1958 pp.)*. Kyiv: Naukova dumka (in Ukrainian).

Tsentrалnyi derzhavnyi arkhiv vyshchyykh orhaniv vlady ta upravlinnia Ukrainy (TsDAVO Ukrainy), f. 1, op. 23, spr. 3624 (in Ukrainian).

TsDAVO Ukrainy, f. 1, op. 30, spr. 589, ark. 15 (in Ukrainian).

TsDAVO Ukrainy, f. 2, op. 8, spr. 7598, ark. 155–162 (in Ukrainian).

Tsentrалnyi derzhavnyi arkhiv hromadskykh obiednan Ukrainy (TsDAHO Ukrainy), f. 1, op. 16, spr. 31, ark. 19 (in Ukrainian).

TsDAHO Ukrainy, f. 1, op. 23, spr. 813, ark. 3, 19 (in Ukrainian).

TsDAHO Ukrainy, f. 1, op. 23, spr. 1549, ark. 28 (in Ukrainian).

TsDAHO Ukrainy, f. 1, op. 23, spr. 2572, ark. 1–16 (in Ukrainian).

TsDAHO Ukrainy, f. 1, op. 45, spr. 961, ark. 18 (in Ukrainian).

TsDAHO Ukrainy, f. 1, op. 46, spr. 1611, ark. 150–151 (in Ukrainian).

Cherneha, P. (2010). *Vidnovlennia radianskoi vlady na zakhidnoukrainskykh zemliakh u period vyzvolennia yikh Chervonoiu armiieiu (1944–1945 rr.)*. *Voienna istoriia Halychyny ta Zakarpattia: materialy Vseukrainskoi naukovoї viiskovo-istorychnoi konferentsii (Lviv, 15 kvitnia 2010 r.)*. Kyiv (in Ukrainian).

Galyna STARODUBETS

*Doctor of Historical Sciences, Professor
Professor of the Department of the World History*

I. Franko State University of Zhytomyr

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-2005-771X>

e-mail: starodubec@gmail.com

Oleksandra STASYUK

Doctor of Historical Sciences

Senior Research Fellow of the Department of Contemporary history

I. Kryp'iakevych Institute of Ukrainian Studies of NAS of Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2957-0432>

e-mail: ol_stasuk@ukr.net

THE SPECIFICS OF THE FORMATION OF THE SOVIET BRANCH OF POWER IN THE WESTERN REGIONS OF THE UKRAINIAN SSR IN THE POSTWAR PERIOD

The process of formation of the Soviet branch of power in the western regions of the Ukrainian SSR in the postwar period is highlighted. It is emphasized that the establishment of Soviet power in the region was modeled on the Stalinist Bolshevik-Soviet administrative system that functioned throughout the USSR. The author identifies the national and local factors that influenced the process of selection and training of personnel (reduction in the number of professional managers, the activities of a powerful national liberation movement led by the OUN and UPA, the lack of continuity of Soviet traditions in the field of party-state governance, anti-regime sentiments of the population and etc.).

The author emphasizes the imported nature of the Bolshevik government in the region, as its representatives were primarily party functionaries from the eastern regions of the Ukrainian SSR. At best, people from the local population were assigned the role of deputy heads of executive committees and heads of departments. The local element was most strongly represented in village councils, as there were not enough seconded emissaries to fill the lowest management positions. In the end, the latter were reluctant to accept these positions because of the threat from the OUN underground. After 1945, as a result of the «indigenization» policy, the authorities began to involve locals more actively in the governance of the region, but the highest administrative positions remained in the hands of newly arrived communists, which negatively affected the perception of Soviet power by the local population.

The author points to the low educational and professional level of the visiting party functionaries, which was a consequence of the regime's specific personnel policy, when the main condition for appointment was not the qualitative characteristics of the applicant, but the presence of a party ticket. The low professional and moral qualities of the newly arrived managers, their ignorance of local conditions and the Ukrainian language, and their unwillingness to work in the context of a permanent armed political conflict did not help officials to fulfill their duties, resulting in an extremely high staff turnover in the region. People from the local population also lacked education and managerial skills, as it was primarily the marginalized who agreed to cooperate with the Soviet authorities. Aware of the problem, the authorities set up a network of training courses for officials at various levels, but personnel problems plagued the authorities in the following years, albeit on a smaller scale.

Keywords: USSR, western region, postwar period, Soviet authorities, personnel policy.